

»Tau je moja domovina«

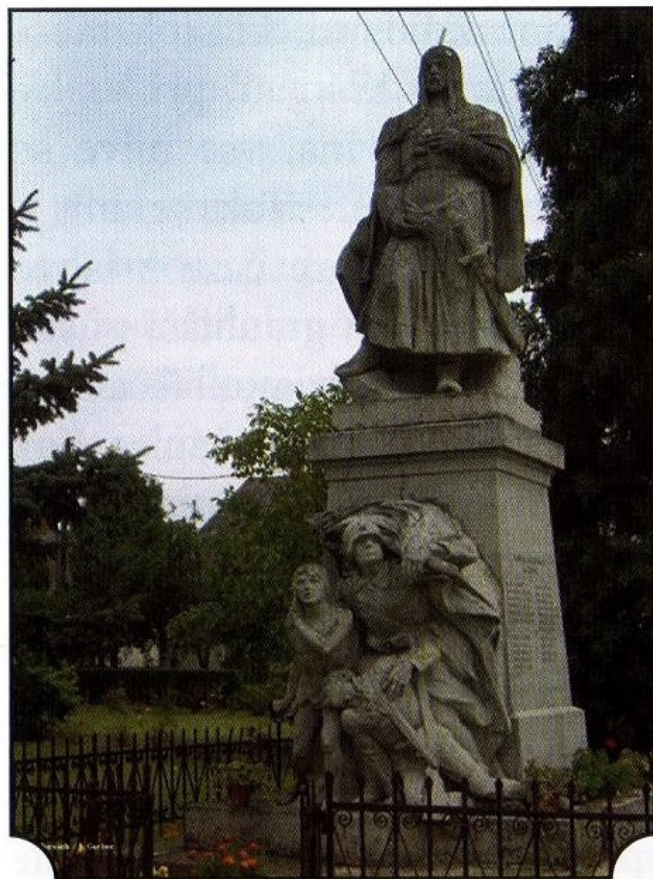
Po dugi lejtaj je moj oče Jenő Horvat, steri že petdeset lejt žive v Švajci, prišo nazaj v vesnice Slovenskoga Porabja pa se spomino na mlašeča pa mlada lejta. Sprvajo sam ga na toj pauti, steroj bi leko pravli potovanje v preteklost (múlt).

Oče je biu regrut leta 1954

Našo paut smo začnili v Varaši, iz Monoštra smo šli prauti Števanovcom prejk Židove, prejk maloga brga na južnoj strani Varaša. Števanovci so rojstna ves mojoga očo. Kumin smo prišli v ves, gda se je oče oglaso pa pravo »Tau je moja domovina«. Malo smo se stavili v centri vesi pa sam oči pokazo spomenik, steroga so postavili tistim sodakom, steri so spadnili v prvoj pa drugoj bojni. Na spomeniki je napisano menje dejdeka mojga očo tö. Piso se je Jožef Bedi, spadno je v prvoj bojni 1915. leta pri Beči (Dunaji). Moj oče je svojga dejdeka nej pozno, na števanovskoj graubišči je dugo stau njegovi križ s kejpom,

na sterom je v uniformi avstro-ogrskje soldačije. Na tau križi je bijo napis ešče v domanjoj slovenskoj rejči, v porabskom narečji.

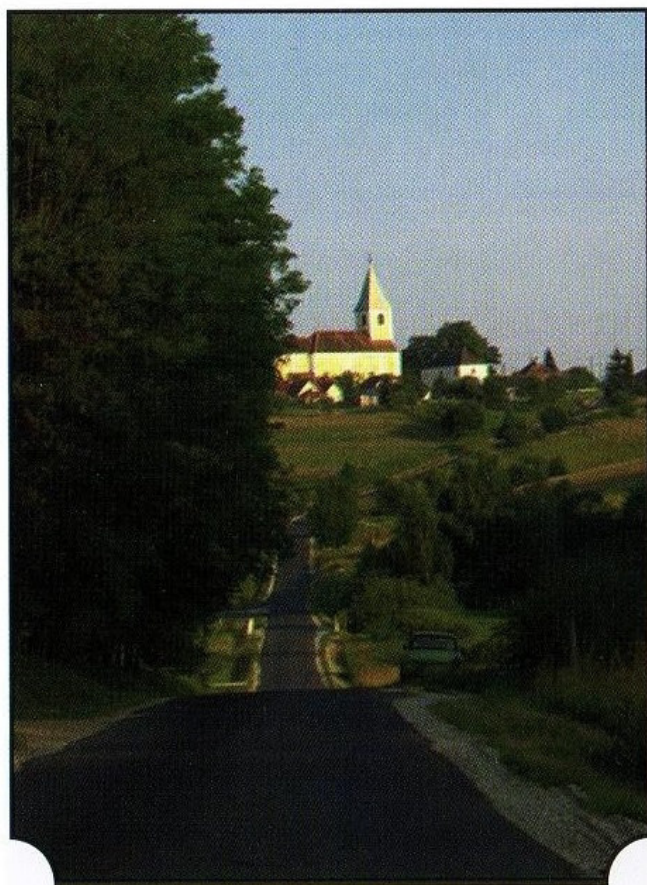
Spomenik padlim v prvi bojni v Števanovcaj

Križ Bedi Jožefa na števanovskom graubišči

Oče se je spomino, ka je v njegvi mlašeči lejtaj bilau ešče dosti križov, na steri je pisalo po slovensko. Trno ma je žau, ka so te stare križe vömenili, vse več je moderni križov, na steraj so napisisi že samo v vogrskoj rejči. Vido sam na njegovom pogledi, ka je isko križe svoje žlate, svoji prednikov. Pomalek smo obojdlj cejlo graubišče, oče je što menja na križaj pa isko v svojom spomini znance, pajdaše, sausede, tiste, s sterimi je v šaulo ojdo. Ziskali smo grobe starišov, tetic, vücov, stricov, pri vsakšom se je stavo, je na grob djau edno raužo pa se je prikrižo. Gda smo šli vö z graubišča, je gnauk samo zagledno menje Markovič. »Tü počivajo gospaud Markovič, k njim sam ojdo na veronavuk,« pravi pa vcüjdeje »dober človek so bili«.

Gda smo vö z graubišča prišli, sam vido, ka je oče trno žalosten. Spomino se je na svoja mlašeča pa mlada lejta, gda je v vesi bilau ešče dosta več žitka kak zdaj. Po nedelaj se je center vesi

Števanovska cerkev stoji na brgej
na srejudi vesi

napuno z lidami, šli so k meši, po tistim v krčmau, pri vsakši iži je bila živina, vse njive so bile obdelane... Tak se mi je vidlo, ka je stare čase z lagvo volauv vred na graubišči püsto. Pauleg cerkve pa graubišča stoji zidina števanovske šaule. Kak smo mimo šli, je že s smejom na obrazi pravo, ka gda je es v šaulo ojdo, je vsakši den emo svoj fitness program. Vej pa njegov dom je dva, tri kilometra daleč bijo od šaule, vsakši den je pejški išo gora na brejg do šaule pa nazaj.

Zdaj že gvüšno z autobusom vozijo mlajše v šaulo, pravi oče.

Za njega je šaula nej bila mujštra samo za tejlo, liki za düšo tö. Gda je kak sedem lejt staro dejte prišo v šaulo, je ranč ene rejči nej znau vogrski. Na začetki ma je nej léko bilau, vej je pa sploy nej razmo školnika, steri je vogrski gunčo. Doma so z njim stariške samo slovenski gunčali, kak dejte je vö iz vesi nej trno ojdo, zatok se je pa najprva te srečo z vogrsko rečjauv, gda je s sedmimi lejtami v šaulo prišo. Na pamet ma pride ena zgodba (történet) od jezika. Je ešče šaular bijo, gda je front v drugoj svetovnoj bojni prišo v ves. S starejšimi pajdaši so šli po vesi, gda so se nagnauk pokazali trgé rusoški sodacke pa so ma prajli *German*. Na glavej je emo tisto šapko, ka so go v šauli dobili, zatok so mislili, ka je on Nemeč. Gda je oče zagledno pükšo, je začno djaukati pa je slovenski nika pravo pajdašom. Gda so Rusi čüli, ka slovenski (slovanski jezik) guči, so tadjali pükšo pa so tadala šli. Kak je sam oče pravo, leko

ka svojoj maternoj rejči leko zahvali, ka je živ osto, leko ka če bi vogrski gučo, ga Rusi nej bi razmeli pa bi ga dolastrlili.

Gda smo si steli v avto vsemi, je oče zagledno sestru svojoga indašnjoga padaša. Staupili smo do nje, ka bi go pozdravili. Ženska je včasín pitala očo: »*Vejš ešče slovenstji?*« Na žmani sta si pogučavala o tom, kak je inda bilau, potejm je pa oče pravo, ka bi rad išo do rojstne iže. Moj oče je bijo doma iz *Šolinoga* rama. Kak smo se pelali mimo žganjarne (*szeszfőzde*), sam malo bole pomalek pelo. Oče mi je pokazo, ka je njevvi padaš Vendel bijo doma v rami, steri je malo više od žganjarne. Iži se pravi »*Mlinarni*«. Z Vendelom sta bila dobra padaša, vtjüp sta ojdla v šaulo, po nedelaj k meši pa k večernici. Vse do gnes sta dobriva padaša. Petdesetšestoga leta sta vtjüper odišla v Švajc, tam sta tö samo štiri kilometre narazen.

Gda pridemo do travnate pauti, stera vodi do očine rojste iže,

pravi, kak je tü zdaj vse tijo. Gda je on tü dejte bijo, je bole živo bilau. Pauleg očine rojstne iže stodjita ešče dva rama. Tau je *Šolin* krošeu.

Gda je oče ešče mali bijo, je tü bilau trno korajžno. Zatok tö, ka je v najvejšom rami krčma bila. Vsikši večer je puno

Šolin krošeu s trejmi ižami

lidi bilau, puno gostov. Bila je muzika, so plesali. Večkrat so zabadali, bika zaklali pa dobro küjali. Vsakši den se je kaj zgodilo. Vej pa pri nji doma je bilau devet mlajšov pa pri sausedaj je tö

dosta mlajšov bilau. »Dnevi so bili veseli, dapa puno dela tö,« pravi oče. Njegvi stariške so nej bili bogati pavri, zatok so starejši mlajši – on tö – mogli titi slüžit. »Vsikši je pomago kak je mogo. Dja sam slüžo pri držini, stera je krčmo mejla. Sad sam brau, krave pa konje sam paso. Za svojo delo sam nej pejneze daubo liki pauv (sildje, sad, kukarco...). Tau sam dau starišom, ka bi njim pomago,« pripovejda oče, dapa ne žaurga se. Tistoga ipa je v dosti mejstaj tak bilau.

Med pripovejdanjom smo prišli do očine rojstne iže. Tau je tipična porabska pavarska iža, zozidali so jo na takšo formo, kak je litura U. Na lejvoj strani so se držali, tam je ena velka iža, künja,

Rojstna iža mojga očo

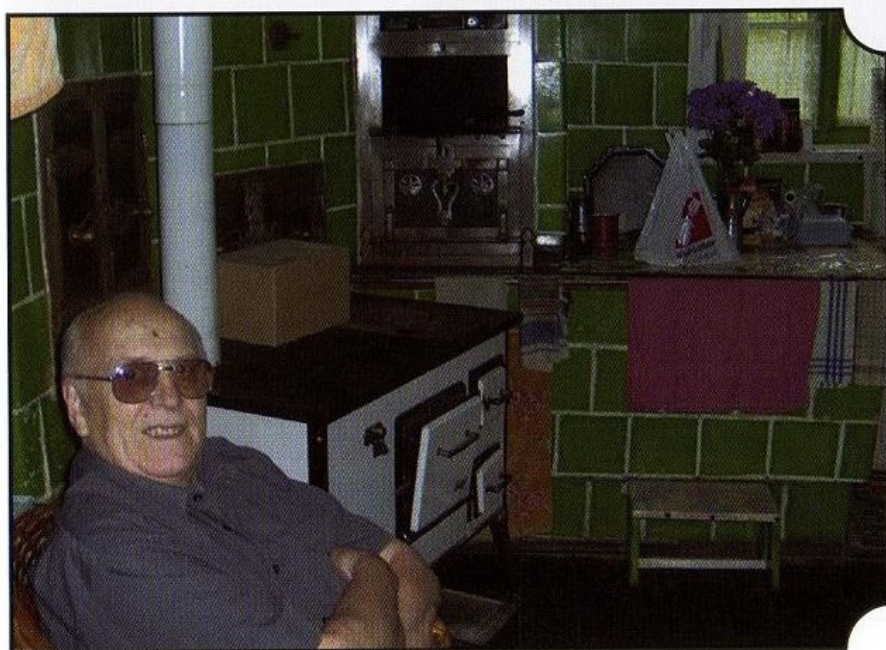
shramba pa dugi folaš (hodnik). Poprejk sta štala pa škedjen, na pravo pa glejvi za svinje pa sedala za kokauši.

V rojstnoj iži se zdaj drži mlajši brat, steri ma trno dobro palinko. 2002. leta je daubo za njau v Prekmurji zlato priznanje. Brata sta šla kaulek rama. »Kel-

kokrat smo se naganjali kaulek rama, gda smo mlajši bili,« se spominja oče. »Zdravi smo bili kak djedro, barbejra smo nigdar nej vidli.« Gnauk si je prej z železnimi vilami prebodno nogau tak, ka so se vile v zemlej stavile. Gda je njegva mati tau vidla, je priletejla iz iže, ma staupila na nogau, pa je pomalek vöpotegnila vile. V rano je dosta palinke vlejala pa go je povila. Za par dni je oče že pa skako na tisto nogej. Zdaj bi gvüšno rešilca (mentöautó) pozvali, se zasmеji oče.

Kak se z bratom šetata kaulek iže, vidim, ka je oče uravnotežen, ka se dobro čüti. Gda pridemo do škednja, mi šugtiva. »*Tau je bila moja plesna šaula. Vzejo sam meklau pa sam z meklau probo volcer plesati.*« Kak je legén grato pa je začno po balaj ojtj, je plesati tö mogo znati.

Kak pridemo notra v ram, v künji včasín zaglednamo velki špajet, peč pa regline. Špajet je ešče itak vöskladjeni z zelenimi tablicami, kak je inda bijo. Oče je od tistoga mau, ka živé na tihinskom, že večkrat bijo doma. Dapa kak staupi v tau künjo, ga vsigdar zgrabi domotožje (honvágy). »*Skurok je ešče vse tak, kak je te bilau, gda sam dejte bijo. V tau vólkoj peči je mati dosta dobraut pekla. Ešče zdaj se mi sline cedijo, če mislim na njene fanjske reteše, škipkove, kapüstine, višnjove, djabkove...*«

Oča v künji

Leko, ka zatok, ka dostavse v rami ešče itak tak vögleda, kak gda je oče mali bijo, mam ta občütek, kak če bi na momente oče odišo nazaj v preteklost (múltba), kak če bi pred sebov vido, kak sta ga oča pa mati zvala k stauli: »*Poj, poj pá dejj, moj sin...!*«

Na keden so samo gnauk mesau djeli,

v nedelo, ovak pa samo na vólke svetke. Djeli so prausno djesti, pržgano župo, testau, krumče, kapüsto, gra... Na staula je vsigdar tisto bilau, ka so doma pripauvali, krmili so svinje, kokauši. Gda

sam pito, kak so mesau konzervirali (vej pa te ešče nej bilau hladilnikov), mi je stric raztomačo, ka so mesau posolili, ga djali v pac. Gda se je mesau spacalo, so ga okadili. Takšno okajeno mesau je dolgo stalo. Od sprtolejtji do djeseni so venej delali po njivaj. Oče pravi, da je vzima bole mirno bilau življenje. Maro so opravljali pa so popravljali škir, stero so sprtolejt nücali po njivaj. Zatok je pa bilau več časa poglednit sausede pa padaše tö. Gda sam pito, kak so spali, vej je pa v rami samo edna iža bila, nji je pa dosta bilau, oče pravi, ka je njegvi oče napravo kište, stere so mele kolé. Podnevi so te kište potisnili pod posteale, ponoči so je vöpotegnili pa so mali mlajši tam notra spali. Najstarejši je pa vsigdar v künji spau, tam je

tö bila postela. »*Tak je bilau, dapa dobro je bilau,*« pravi oče. »*Nej smo meli nej zmrzovalnika, nej elektrike, mlajši smo nej meli ejkstra iže, nej je bilau tak dobro gesti kak zdaj... Samo en svetešnji gvant smo meli za nedelo pa svetke... Vleta smo bausi ojdli. Tak je bilau, pa smo dun srečni bili.*«

Otkovski brejg

Z autonom smo tak včasim v Otkovcaj. Od tec je bijo doma dejdek mojga očo Jožef Bedi. Njegva rojstna iža je pod ednim bregaum. Dapa gor po bregej so tö iže pa kak se oče spomina v dolej za tejm bregaum pa v gaušči so tö rami. Demo tagor na brejg, gde je oče več kak petdeset lejt nej odo. »*Gda smo mladi bili, smo dosta ojdli pejški,*« pravi oče. »*Poštijo smo nej trno nücali, ojdli smo prejk*

po gauški. Gauške so tistoga ipa ešče nej bile zaraščene, tak smo leko v kmici tö domau najšli.»

Iz Otkauvec demo tanazaj v Števanovce, od tistec pa v Andovce. Oče od leta 1956 nej biu v Andovci. Prva kak zapistimo center v Števanovcaj, oče pokaže na edno ižo v gaušči. Pravi, ka je tau iža, gde je se narodijo njegvi oče Jožef Horvath. Šporena iža.

Šporena iža

Oče se ešče dobro spomina na Šporenoga dejdeka pa babo. Starištje od njegve materé so rano tapomrli, nji je pa bilau pri iži devet mlajšov, zatok je Šporena babá skurok vsakši den prišla k njim pomagat. »Šporena babá je nej mejla bukso, pejneze je

zvezala v en vacalejžec pa ji je s tistim djala v kiklo,« pravi oče. »Gda je buča bila, ga je naprej vzela pa nam je küpila kakšne figice.« Tistoga časa so starejše ženske vse tak nosile pejneze. Radi bi šli do Šporenoga rama, dapa oče več ne vej, po steroj pauti bi se mogli pelati. Te pa raj demo tadala do Andovec.

Kak smo prišli v Andovce, oče pravi, ka tistoga ipa, gda je on šče dejte bijo, je ves bila dosta bola vred vzeta kak zdaj. Vsakši paver je delo svojo zemlau, vsakši kaut je bijo zorani pa pokošeni. Zdaj vse zarašča, viska trava vsepevsedik, žalostno vögleda en tau vesi. V gauški na ednoj pauti njamo auto pa demo pejški prauti slovenski

meji. Vidim na oči, ka ma je nej vseedno, vej pa gda je on mali pa mladi bijo, se je tau nej moglo zgoditi. Pomalek pridemo na mejo

Slovenska meja pri Andovcaj

pa gledamo taprejk. Na očo je tau napravilo velki vtis, vejpa v 50-i lejtaj je tau sploj nej mislo, ka de se gnauk leko tak svobodno šeto na meji.

Tau, ka ste zdaj preštejli je samo en tau poti, stero je Jenő Horvát napravo po Porabji pa Prekmurji. Zvün

toga si je pogledno ešče Gorenji Senik, išo taprejk v Prekmurje, se stavo v Slovenski vesi. Ka vse je tam vido, o tem mogauče v naslednjom koledari.